

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Drishat Elokim
Through the
Momentous &
the Mundane*

Mrs. Atara Eis
כג' שבט תש"ע • February 7, 2010

(1 שמות (כ'))

(יד) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹל וְאֶת הַלְפִידִם וְאֶת קוֹל הַשׁוֹפָר וְאֶת הַהָר עָשָׂן וַיִּרְא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעֲמֵדוּ מֵרַחֵק: (טו) וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֵתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת: (טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירְאוּ כִּי לִבְעֹבוֹר נְסוּת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבְעֹבוֹר תִּהְיֶה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תִחַסְאוּ: (יז) וַיַּעֲמֵד הָעָם מֵרַחֵק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֶרְפֶּל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים: (יח) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: (יט) לֹא תַעֲשׂוּן אֵתִי אֶל הֵי כֶסֶף וְאֵל הֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם: (כ) מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֵת עֹלֹתֶיךָ וְאֵת שְׁלֵמֶיךָ אֵת צֹאנֶיךָ וְאֵת בְּקָרְךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֵת שְׁמִי אֲבֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ: (כא) וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גְּזִית כִּי חִרְבַּךְ הַנֶּפֶת עָלֶיהָ וְחִתְּלָתָהּ: (כב) וְלֹא תַעֲלֶה בָמַעַל תַּעֲלֶה מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגְלֶה עָרֹנְתְךָ עָלָיו: פ

(2 ספורנו עה"ת – שמות (כ:כ))

(כ) לא תעשון אתי אלהי כסף. ומאחר שראיתם שאין אתם צריכים לאמצעיים להתקרב אלי, לא תעשו אתי כאלה לאמצעיים:

(3 שם (כ:כא))

(כא) מזבח אדמה תעשה לי. וגם כן לא תצטרך לעשות היכלות של כסף וזהב ואבנים יקרות למען אקרב אליכם, אבל יספיק מזבח אדמה:

(4 רש"י – שמות (כ:כא))

ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]:

(5 שמות (כ:כא))

והגישו אֲדָמָה וְהִגִּישוּ אֶל הַדָּלָת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדָמָה וְנִיּוֹ אֵת אֲזָנוֹ בַּמְרָצַע וַעֲבָדוּ לַעֲלֵם:

(6 רש"י (שם))

אל האלהים - לבית דין,

(7 רמב"ן – שמות (כ:א))

ואמר ר"א כי נקראו השופטים אלהים בעבור שהם מקיימי משפטי האלהים בארץ. ולדעתי יאמר הכתוב והגישו אדמו אל האלהים, עד האלהים יבא דבר שניהם (להלן כב ה), לרמוז כי האלהים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע. וזהו שאמר (שם) אשר ירשיעון אלהים, וכך אמר משה כי המשפט לאלהים הוא (דברים א יז). וכך אמר יהושפט כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט (דהי"ב יט ו). וכן אמר הכתוב אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב א), כלומר בקרב עדת אלהים ישפוט, כי האלהים הוא השופט. וכן אמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (דברים יט יז). וזה טעם כי לא אצדיק רשע (להלן כג ז) על הפירוש הנכון. ובאלה שמות רבה (ל כד) ראיתי אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכניתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט:

(8 שמות (יח:טו))

(טו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחַתָּנוּ כִּי יָבֹא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֶל הָיִם:

(9 רמב"ן עה"ת (שמות יח:טו))

(טו) כי יבא אלי העם לדרוש אלהים - השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבא אלי העם לדרוש אלהים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא "דרישת אלהים", וכן יעשו עם הנביאים כמו שאמר (ש"א ט ט) לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לכו ונלכה עד הרואה, וכן ודרשת את ה' מאותו לאמר האחיה מחלי זה (מ"ב ח ח), שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, וכן ותלך לדרוש את ה' (בראשית כה כב), כמו שפירשתי שם, ועוד שאני שופט אותם, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי. ועוד אני מלמד אותם תורה, והודעתי להם את חקי האלהים ואת תורותיו:

(10 רמב"ן עה"ת (בראשית כה:כב))

ותלך לדרוש את ה' - לשון רש"י, להגיד מה יהא בסופה. ולא מצאתי דרישה אצל ה' רק להתפלל, כטעם דרשתי את ה' ועניי (תהלים לד ה), דרשוני וחיו (עמוס ה ד), חי אני אם אדרש לכם (יחזקאל כ ג):

(11) בראשית (ט:ה-ז)

(ה) וְאֵךְ אֶת דְּמָכֶם לְנַפְשׁ תִּיכֶם אֶדְרֹשׁ מִיָּד כָּל חַיָּה אֲדַרְשְׁנֶנּוּ וּמִיָּד הָאָדָם מִיָּד אִישׁ אֶחָיו אֶדְרֹשׁ שׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם: (ו) שׁ פֶּן דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ לְשִׁפְךָ כִּי בְצַלֵּם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: (ז) וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבִבוּ שִׂרְצוּ בְּאָרְץ וּרְבִבוּ בָּהֶ: ס

(12) רש"י (שם)

ומיד האדם - מיד ההורג במזיד ואין עדים **אני אדרוש**:

מיד איש אחיו - מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג, אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל, שאף השוגג צריך כפרה, ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו ז"ל והאלהים אנה לידו במסכת מכות (י ב) הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו'.

(13) בראשית (מב:כב)

(כב) וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתֶם לְאֹמֶר הָלוֹא אֶמְרָתִי אֵלֵיכֶם לְאֹמֶר אֶל תִּחַטְּאוּ בְּיַד נָלֵא שְׁמַעְתֶּם נִגְמֵ דָמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ:

(14) משך חכמה (בראשית ט:ו)

וזה שאמר כי בצלם וכו' בדמיון צלמו מה הוא דן ביחידי (אבות ד-י') אף את תהא דן ביחידי כי שכל האדם אשר הוא השופט בצדק הוא חלק [מהשכל] האמיתי ית"ש.

(15) תלמוד בבלי – מס' בבא מציעא (פג:)

רבי אלעזר ברבי שמעון אשכח להווא פרהגונא דקא תפיס גנבי, אמר ליה: "היכי יכלת להו, לאו כחיותא מתילי? דכתיב "בו תרמש כל חיתו יער." (תהילים קד) איכא דאמרי מהאי קרא קאמר ליה: "יארב במסתר כאריה בסוכו," (תהילים י) דלמא שקלת צדיקי ושבתקת רשיעי?" אמר ליה: "ומאי אעביד? הרמנא דמלכא הוא!"

אמר: "תא אגמך היכי תעביד; עול בארבע שעי לחנותא, כי חזית איניש דקא שתי חמרא וקא נקיט כסא בידיה וקא מנמנמ. שאול עילויה, אי צורבא מרבנן הוא וניים - אקדומי קדים לגרסיה, אי פועל הוא - קדים קא עביד עבידתיה, ואי עבידתיה בליליא - רדודי רדיד. ואי לא - גנבא הוא, ותפסיה." אישתמע מילתא בי מלכא, אמרו: קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא. אתיוה לרבי אלעזר ברבי שמעון, וקא תפיס גנבי ואזיל.

שלח ליה רבי יהושע בן קרחה: "חומץ בן יין, עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה!" שלח ליה: "קוצים אני מכלה מן הכרם." שלח ליה: "יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו."

יומא חד פגע ביה ההוא כובס, קרייה חומץ בן יין. אמר: "מדחציף כולי האי - שמע מינה רשיעא הוא." אמר להו: "תפסוהו."

תפסוהו, לבתר דנח דעתיה אזל בתריה לפרוקיה ולא מצי. קרי עליה "שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו." (משלי כא) זקפוהו, קם תותי זקיפא וקא בכי. אמרו ליה: "רבי, אל ירע בעיניך, שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה ביום הכפורים." הניח ידו על בני מעיו, אמר: "שישו בני מעי, שישו! ומה ספיקות שלכם כך, ודאית שלכם על אחת כמה וכמה, מובטח אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם."

ואפילו הכי לא מייטבא דעתיה, אשקוהו סמא דשינתא, ועיילוהו לביתא דשישא, וקרעו לכריסיה. הוּוּ מפקו מיניה דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בתמוז ואב ולא מסרחי. - כל תרבא נמי לא סריח! - כל תרבא לא סריח - שורייקי סומקי מסריח, הכא - אף על גב דאיכא שורייקי סומקי - לא מסריח. קרי אנפשיה (תהלים ט"ז) "אף בשרי ישכן לבטח."

(16) שמות (כא:כד-כה)

(כד) עֵינַי תַּחַת עֵינַי שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד כָּגַל תַּחַת כָּגַל: (כה) כְּנֹפֶה תַּחַת כְּנֹפֶה פָּצַע תַּחַת פָּצַע חַבּוּרָה תַּחַת חַבּוּרָה:

(17) תלמוד בבלי – מס' בבא קמא (פד:)

רבי שמעון בן יוחי אומר: עין תחת עין - ממון, אתה אומר: ממון, או אינו אלא עין ממש? הרי שהיה סומא וסימא, קיטע - וקיטע, חיגר - וחיגר, היאך אני מקיים בזה עין תחת עין? והתורה אמרה: משפט אחד יהיה לכם, משפט השוה לכולכם!.....

אביי אומר: אתיא מדתני דבי חזקיה, דתנא דבי חזקיה: (שמות כ"א) עין תחת עין נפש תחת נפש, ולא נפש ועין תחת עין; ואי סלקא דעתך ממש, זימנין דמשכחת לה עין ונפש תחת עין, דבהדי דעויר ליה נפקא ליה נשמתיה. ומאי קושיא? דלמא מימד אמדינן ליה, אי מצי מקבל עבדינן, ואי לא מצי מקבל לא עבדינן, ואי אמדינן דמצי מקבל ועבדינן ביה ונפק רוחיה, אי מיית לימות, מי לא תנן גבי מלקות: אמדוהו ומת תחת ידו - פטור. רב זביד משמיה דרבה אמר, אמר קרא: (שמות כ"א) פצע תחת פצע, ליתן צער במקום נזק; ואי סלקא דעתך ממש, כי היכי דלהאי הוי ליה צערא, ולהאי נמי אית ליה צערא. ומאי קושיא? דלמא איכא איניש דמפנק אית ליה צערא טפי, ואיכא איניש דלא מפנק לית ליה צערא, למאי נפקא מינה? למתבי ליה היאך דביני ביני.

(18) שמות (כב-ו-יד)

(ו) כי יתן איש אל רעהו פסוף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים: (ז) אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האל הים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו: (ח) על כל דבר פשע על שור על חמור על שיה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האל הים יב א דבר שניהם אשר ירשיעו אל הים ישלם שנים לרעהו: (ט) כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שיה וכל בהמה לשמור ומת או נשבר או נשבה אין ראיה: (י) שבעת תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ול א ישלם: (יא) וגנב מעמו ישלם לבעליו: (יב) אם טרף יטרף יבאהו עד הטרפה ל א ישלם: פ (יג) וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם: (יד) אם בעליו עמו ל א ישלם אם שכיר הוא פא בשכרו: ס